

**Саноат бинолари ҳудудларини меъморий ландшафт
лойиҳалашнинг замонавий йўналишларини аниқлаш
ва ишлаб чиқиш муаммолари**

Алиқулов Умид-201 ЛАМ гуруҳи магистранти (СамДАҚИ)

Республикамиз ҳудуди кундан-кунга кенг қурилиш майдонига айланиб бориб барча архитектура ва шаҳарсозлик ҳамда ободонлаштириш ишлари тез суръатлар билан амалга оширилмоқда. Бунда Республикамизнинг биринчи Президенти Ислом Каримов ва ҳозирги Президентимиз Шавкат Миромонович Мирзиёевнинг Ўзбекистонни порлоқ келажаги, осойишта ҳаёти ва ривожланишини таъминлаш ҳамда уни дунёдаги энг ривожланган мамлакатлар сафига кўтариш йўлидаги сайи-ҳаракатлари эътирофга лойиқдир. Ана шу йўналишда халқ хўжалиги ва иқтисодиётнинг барча соҳалари каби архитектура ва шаҳарсозлик, ландшафт архитектураси, боғ-парк санъати, аҳоли пунктларини кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш ишлари ҳам тинмай ривожланиб бормоқда.

Республикамиз иқтисодиёти ривожланишининг ҳозирги босқичида энг долзарб вазифалардан бири- бу Ўзбекистонда саноатни ривожлантириш ва унинг барча тармоқларини такомиллаштиришдир. Худди шунингдек бугунги кунда республикада саноат объектлари: фабрика ва заводлар, ишлаб чиқариш цехларининг ривожланиб ва янгитдан қурилиб бориши ҳам одатий ҳолга кирган. Ана шундай вазиятда ҳозирги паллада қурилган ва ишга туширилаётган саноат, шу жумладан агросаноат объектлари ҳудудларини ва уларнинг атроф-муҳитини замонавий ландшафт дизайни, бадиий эстетик ва экологик талаблар асосида ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш, бу ишларни республикамизнинг иссиқ ва қуруқ иқлимий шароитларини эътиборга олган ҳолда меъморий ландшафт ташкиллаштириш ва лойиҳалаш давр талабидир. Бироқ бу соҳада арзигудек меъёрий-ҳуқуқий қурилиш талаблари ва шаҳарсозлик қоидалари ишлаб чиқилмаган ва унинг қисман мавжудлари эса республикамиз иқлимий шароитларига мослатилмаган. Натижада аксари ҳолларда янги қурилган бундай объектлар ҳудудларининг

ландшафт ечимлари ва дизайни ўз ҳолича ва тақрибий амалга оширилмоқда ва бунинг натижасида иқтисодий сарф харажатлар ҳажми кенгаймоқда. Худудларнинг ландшафт ечимлари сифати пасаймоқда. Ана шуларни эътиборга олиб мен ўз диссертациям мавзусини айнан республикамызда ривожланиб бораётган саноат тармоқлари, уларнинг объектлари худудларини замон талаблари асосида ландшафт ташкиллаштириш ва лойиҳалаш ечимларини ўрганиш, бу масалани илмий тадқиқ қилиш ва бу соҳага доир илмий-назарий таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқишга йўналтирдим.

Тадқиқот объектига Республикамыздаги мавжуд қайта ва янгидан қурилаётган саноат ва агросаноат объектлари: завод ва фабрикалар, ишлаб чиқариш цехлари, қишлоқ хўжалик фермерлари (қорамол, паррандачилик, қорақўлчилик) объектлари худудларининг ландшафт архитектураси қиради. Худди шундай хорижий мамлакатлар объектларининг ландшафт ечимлари ҳам тадқиқот объектларига киритилган.

Тадқиқот предмети юқорида кўрсатилган объектлар худудларини функционал ва технологик, бадиий эстетик ва экологик талаблар асосида меъморий – ландшафт лойиҳалаш ва ташкиллаштириш тажрибаларини ўрганишдан иборатдир.

Тадқиқотнинг мақсади тадқиқот объектига кирган корхоналар худудларини хорижий тажрибалар ва ватанимиз мисолида замонавий талаблар асосида меъморий- ландшафт лойиҳалаш ва ташкиллаштириш тамойилларини аниқлаш ва шлаб чиқишдан иборат.

Мазкур тадқиқотда қуйидаги *асосий масалалари* кўриб чиқилган:

- а) саноат объектлари худудларини меъморий ландшафт лойиҳалаш ва ташкиллаштиришнинг амалий тажрибаларини ватанимиз ва хорижий мамлакатлар мисолларида ўрганиш ва тадқиқ қилиш; б) саноат объектлари худудларини ландшафт лойиҳалашда қўлланиладиган дарахтсимон ўсимликлар, лианлар, гуллар, партер, майсалар ва уларни танлаш тамойиллари; в) саноат объектларининг ташқи ва ички йўллариини ландшафт

ташқиллаштириш; г) саноат объектлари ҳудудларини меъморий ландшафт лойиҳалашнинг илмий-техник асосларини ишлаб чиқиш ва таклифлар бериш.

Тадқиқотнинг *илмий фарази* шундаки, шу пайтгача Ўзбекистон архитектурашунослик ва шаҳарсозлик фанида саноат бинолари ҳудудларини меъморий ландшафт лойиҳалашнинг замонавий йўналишлари аниқланмаган ва ишлаб чиқилмаган. Диссертациянинг илмий гипотезаси ана шу муаммони ечимига қаратилган.

Тадқиқотнинг назарий аҳамияти шундаки мазкур диссертация материалларига асосланиб саноат бинолари ҳудудларини меъморий ландшафт лойиҳалаш ва ташқиллаштириш бўйича тегишли тавсияномаларни ишлаб чиқиш, архитектура таълим юналиши талабалари учун “Ландшафт архитектураси” фанидан мавзуларни кенгайтириш, “Ландшафт лойиҳалаш” фанидан курс иши ва лойиҳасини бажаришда фойдаланиш, саноат бинолари ҳудудларини меъморий-ландшафт ташқиллаштириш ва лойиҳалаш бўйича монография ва ўқув қўлланмалари ёзиш учун ҳам фойдаланиш мумкин.

Тадқиқотнинг *амалий аҳамияти* эса ушбу диссертация материалларини ва унда ишлаб чиқилган ва тавсия етилган ишланмаларни саноат бинолари ҳудудларини меъморий-ландшафт лойиҳалашда лойиҳачи архитекторлар томонидан амалиётга тадбиқ этилиши ва қўлланилиши ва бунинг натижасида мазкур соҳада эътиборга лойиқ сифат ўзгаришларига эришиш мумкин.